

ÄNDRINGAR I SPECIALOMSORGLAGEN

Stärkt självbestämmanderätt.

Nya bestämmelser om begränsningsåtgärder.

SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

TILL LÄSAREN

I den här broschyren kan du läsa om de ändringar som gjorts i specialomsorgslagen 2016. Specialomsorgslagen anger hurdan service personer med utvecklingsstörning ska få. Lagens officiella namn är "Lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda".

När specialomsorgslagen ändras får personer med utvecklingsstörning bestämma mer själva. Ändringarna ger dem större möjlighet att leva självständigt.

Ändringarna minskar också användningen av begränsningsåtgärder inom specialomsorgen.

Ändringarna i specialomsorgslagen trädde i kraft 10.6.2016. Samtidigt trädde FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i kraft i Finland.

Du kan läsa om alla ändringar i specialomsorgslagen på webbplatsen Finlex, men texterna där är inte lättlästa. finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1977/19770519

STÄRKT SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT

Rätt att bestämma om sitt eget liv.
Välstånd och hälsa främjas.

När lagen ändras får personer med utvecklingsstörning starkare rätt att bestämma om sitt eget liv.

Ändringarna stöder också att personer med utvecklingsstörning ska klara sig självständigt.

Bestämmelserna i lagen gäller alla som har ett individuellt specialomsorgsprogram.

När man ordnar tjänster för personer med utvecklingsstörning måste man beakta deras önskemål, åsikter och individuella behov.

Personer med utvecklingsstörning ska få vara med och fatta beslut om sitt eget liv, och de ska kunna påverka besluten.

I lagen står det att välstånd, hälsa och säkerhet för personer med utvecklingsstörning ska uppehållas och främjas.

MÄNNISKOVÄRDET MÅSTE RESPEKTERAS

Man får inte kränka någons människovärde.
Man måste respektera allas privatliv.

All service för personer med utvecklingsstörning måste ordnas på ett sådant sätt att man inte kränker någons människovärde.

Man måste respektera allas övertygelser och privatliv.

I specialomsorgens service- och vårdplan ska man skriva in alla åtgärder som vidtas för att stödja personer med utvecklingsstörning att leva självständigt och besluta om sitt eget liv.

På en enhet inom specialomsorgen ska det finnas tillräckligt mycket personal för att servicen ska motsvara behoven.
Rum, möbler och utrustning på en enhet inom specialomsorgen ska vara sådana att de stöder personer med utvecklingsstörning att klara sig själva.

Personalen ska få sådan utbildning att de kan stödja personer med utvecklingsstörning att klara sig själv och vara självständiga.
Personalen ska också få utbildning i att använda begränsningsåtgärder på rätt sätt.
Det är viktigt att hantera situationer så att begränsningsåtgärder inte behövs.

ATT ANVÄNDA BEGRÄNSNINGSSÅTGÄRDER

Målet med lagen: att minska på begränsningsåtgärderna.
En begränsningsåtgärd ska vara den sista utvägen.

Att man använder begränsningsåtgärder betyder att personalen begränsar vad en person med utvecklingsstörning kan göra. Personalen kan till exempel stänga in personer med utvecklingsstörning i sina rum eller sätta gränser för vart de får gå.

När och hur personalen får använda begränsningsåtgärder står i den nya lagen. De ska använda begränsningsåtgärder bara för att skydda människors hälsa och trygghet. Det kan vara för att man annars skadar sig själv, eller att man skadar någon annan.

I lagen står också hur personalen ska informera om begränsningsåtgärder, både för personer med utvecklingsstörning och för deras anhöriga.

Myndigheterna måste övervaka hur begränsningsåtgärder används.

Principen är att all verksamhet inom specialomsorgen sker i samförstånd med personer med utvecklingsstörning.

VAD ÄR BEGRÄNSNINGSSÅTGÄRDER?

Bland annat de här åtgärderna är begränsningsåtgärder:

- Personalen håller i en person med utvecklingsstörning och hindrar hen från att skada sig själv eller någon annan.
- Personalen begränsar en persons rörelsefrihet då det finns en risk för att hen annars råkar ut för en trafikolycka eller en annan olycka.
- Personalen tar ifrån en person med utvecklingsstörning något som hen skulle kunna använda för att skada sig själv eller andra.
- Personalen använder ett vårdbälte eller annan utrustning som begränsar personens rörlighet, för att hindra att en person skadar sig själv eller andra.
- Personalen isolerar en person med utvecklingsstörning, för att trygga säkerheten för hen själv eller någon annan. Man kan till exempel isolera någon i hens eget rum. Man får isolera någon i högst två timmar.
- Personalen kontrollerar om en person med utvecklingsstörning har ett farligt föremål eller ett farligt ämne. Det ska finnas orsak att misstänka att hen har något farligt. Kontrollen görs också om personen motsätter sig det.

NÄR KAN MAN ANVÄNDA BEGRÄNSNINGSSÅTGÄRDER?

När en persons hälsa eller säkerhet är hotad.
När andra åtgärder inte räcker till.

Personalen får använda begränsningsåtgärder bara då det är nödvändigt och då andra åtgärder inte räcker till.

Om personal använder flera begränsningsåtgärder på en gång, eller efter varandra, måste de vara extra uppmärksamma på hur åtgärderna fungerar tillsammans.

Personalen ska också sluta använda en begränsningsåtgärd genast då den inte längre är nödvändig eller om den blir ett hot mot någons säkerhet.

Om man använder begränsningsåtgärder med ett minderårigt barn, måste man ta hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå.

Personalen får använda begränsningsåtgärder bara då följande krav uppfylls:

1. Personen kan inte själv ta beslut om sin vård och omsorg, och förstår inte följderna av sina handlingar.
2. Det finns en risk för skada om man inte använder en begränsningsåtgärd. Skadan kan vara att personen skadar sig själv eller någon annan, eller en materiell skada.
3. Situationen är sådan att man inte kan använda lindrigare metoder, eller att lindrigare metoder inte räcker till.

Begränsningsåtgärder på serviceboenden med heldygnsomsorg och på institutioner

Personalen på ett serviceboende med heldygnsomsorg eller på en institution får använda följande begränsningsåtgärder:

- Man får hålla fast någon.
- Man får ta ämnen och föremål från en person.
- Man får kroppsvisitera.
- Man får isolera en person för en kort tid.
- Man får ge nödvändig hälsovård och sjukvård trots att personen inte vill det.
- Man får använda begränsande anordningar och klädesplagg i dagliga rutiner. Det kan till exempel vara en skyddshjälm, så att personen inte skadar sig.
- Man får använda begränsande anordningar och klädesplagg i allvarliga risksituationer. Man får till exempel bestämma att en person måste ha en säkerhetsväst, som gör att hen inte kan slå andra, men ändå kan använda händerna, till exempel för att äta.
- Man får övervaka vart någon går.
- Man får hindra en person från att avlägsna sig.

Ett serviceboende med heldygnsomsorg är ett boende där det finns personal både på dagen och på natten.

Begränsningsåtgärder på daglig verksamhet och arbetscentraler

Personalen på en daglig verksamhet eller en arbetscentral får använda följande begränsningsåtgärder:

- Man får hålla fast någon.
- Man får ta ämnen och föremål från en person.
- Man får kroppsvisitera.
- Man får använda begränsande anordningar och klädesplagg i dagliga rutiner.

Personalen på en arbetscentral eller en daglig verksamhet kan använda en begränsningsåtgärd som man har beslutat om på det serviceboende med heldygnsvård eller den institution där personen bor. En sådan åtgärd kan vara att regelbundet använda begränsande anordningar och klädesplagg, att övervaka vart en person går eller att under en längre tid hindra en person från att avlägsna sig.

Beslut om begränsningsåtgärder

Det står i lagen vem som får ta beslut om att man ska använda en begränsningsåtgärd på en enhet inom specialomsorgen. Begränsningsåtgärder måste skrivas in i personens klientjournal eller patientjournal.

För en del begränsningsåtgärder måste det tas ett skriftligt beslut. Det skriftliga beslutet kan man överklaga.

NÄR MAN PLACERAR EN PERSON PÅ EN ENHET INOM SPECIALOMSORGEN, TROTS ATT HEN INTE VILL DET

När en person själv inte kan ta beslut.

När en persons hälsa eller säkerhet är hotad.

Ibland kan man bestämma att en person ska få vissa tjänster inom specialomsorgen, trots att hen själv inte vill ha dem. Det här kallas också för specialomsorger som ges oberoende av personens vilja.

När man tar ett beslut om specialomsorger som ges oberoende av personens vilja måste man först utreda behovet av dem. Man kan överklaga ett beslut om specialomsorger som ges oberoende av personens vilja. Var sjätte månad ska man utreda om sådan vård ska fortsätta.

Man kan besluta att placera en person på en enhet inom specialomsorgen om de här tre villkoren gäller:

1. Personen kan inte själv besluta om sin vård och omsorg, och förstår inte följderna av sitt beteende.
2. Personens beteende hotar hens egen hälsa och trygghet, eller någon annans hälsa och trygghet.
3. Man kan inte ordna vård och omsorg för personen på något annat sätt.

Social- och hälsovårdsministeriets broschyrer (2017)

ISBN 978-952-00-3954-7 (PDF)

ISBN 978-952-00-3953-0 (inh.)

URN:ISBN:978-952-00-3954-7

Ombrytning: Olio design

Omslagsbild: May Magi: Sångfest, stödcentret Juks i Tallinn.

Verket deltog i Papunets (Kehitysvammaliittos webbplats) bildkonsttävling 2015.

ÄNDRINGAR I SPECIALOMSORGLAGEN

I den här broschyren kan du läsa
om ändringarna i specialomsorgslagen.

Ändringarna i specialomsorgslagen
trädde i kraft i juni 2016.

